

UNIVERZA V LJUBLJANI  
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

BREZPOSELNOST MED MLADIMI V EU S Poudarkom NA SLOVENIJI

Ljubljana, september 2008

ŽIVA LOŽAR

## **IZJAVA**

Študentka Živa Ložar izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Aleksandra Kašeljevića, in da dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne \_\_\_\_\_

Podpis: \_\_\_\_\_

# Kazalo vsebine

<b>UVOD</b> .....	<b>1</b>
<b>1 TEORETSKI VIDIK BREZPOSELNOSTI</b> .....	<b>2</b>
1.1 OPREDELITEV BREZPOSELNOSTI .....	2
1.2 FRIKCIJSKA, STRUKTURNA IN CIKLIČNA BREZPOSELNOST .....	2
1.3 PROSTOVOLJNA IN NEPROSTOVOLJNA BREZPOSELNOST .....	3
1.4 MERJENJE BREZPOSELNOSTI .....	4
<b>2 BREZPOSELNOST MED MLADIMI V EU</b> .....	<b>5</b>
2.1 OPREDELITEV MLADIH .....	5
2.2 PREDNOSTI IN SLABOSTI MLADIH NA TRGU DELOVNE SILE .....	5
2.3 PRIMERJAVA STOPENJ BREZPOSELNOSTI MLADIH S SKUPNO STOPNJO V DRŽAVAH ČLANICAH EU .....	6
2.4 TREND BREZPOSELNOSTI MED MLADIMI V DRŽAVAH ČLANICAH EU .....	9
2.5 UGOTOVITVE .....	11
<b>3 BREZPOSELNOST MED MLADIMI V RS</b> .....	<b>12</b>
3.1 AKTIVNOST MED MLADIMI V RS .....	12
3.2 BREZPOSELNOST MED MLADIMI V RS .....	13
3.3 FLEKSIBILNOST NA TRGU DELA MED MLADIMI .....	15
3.4 VZROKI ZA SPREMEMBE V STOPNJI BREZPOSELNOSTI MED MLADIMI V RS .....	16
3.5 POSLEDICE BREZPOSELNOSTI MED MLADIMI .....	18
<b>4 UKREPI IN PREDLOGI ZA ZMANJŠEVANJE BREZPOSELNOSTI MLADIH V RS</b> .....	<b>20</b>
4.1 SOFINANCIRANJE PRIPRAVNOSTI ZA MLADE V RS .....	20
4.2 POVEZANOST MENTORJEV S SISTEMOM IZOBRAŽEVANJA .....	20
4.3 SPODBUJANJE NOVIH ZAPOSILITEV .....	21
4.4 IZOBRAŽEVANJE IN USPOSABLJANJE MLADIH .....	21
4.5 USKLAJENOST POKLICNEGA IN DRUŽINSKEGA ŽIVLJENJA .....	21
4.6 SPODBUJANJE PODJETNIŠTVA MED MLADIMI .....	22
4.7 KADROVSKE ŠTIPENDIJE .....	22
<b>SKLEP</b> .....	<b>22</b>
<b>LITERATURA IN VIRI</b> .....	<b>24</b>

## **Kazalo slik**

<i>Slika 1: Stopnja brezposelnosti med mladimi v državah članicah EU s padajočim trendom v obdobju.....</i>	10
<i>Slika 2: Stopnje brezposelnosti med mladimi v državah članicah EU z naraščajočim trendom v obdobju.....</i>	11
<i>Slika 3: Stopnje brezposelnosti med mladimi, starimi in skupna stopnja brezposelnosti v obdobju 2000-2007 v RS.....</i>	14

## **Kazalo tabel**

<i>Tabela 1: Stopnja brezposelnosti med mladimi v primerjavi s skupno stopnjo brezposelnosti v EU v letu 2007.....</i>	6
<i>Tabela 2: Stopnja brezposelnosti med mladimi v primerjavi s skupno stopnjo brezposelnosti v državah članicah EU z najnižjo stopnjo brezposelnosti v letu 2007 (v %).....</i>	7
<i>Tabela 3: Stopnja brezposelnosti med mladimi v primerjavi s skupno stopnjo brezposelnosti v državah članicah EU z najvišjo stopnjo brezposelnosti v letu 2007 (v %).....</i>	8
<i>Tabela 4: Stopnje aktivnosti delovno sposobnega prebivalstva in mladih v RS v obdobju 2004-2006.....</i>	13
<i>Tabela 5: Stopnje brezposelnosti med mladimi in skupna stopnja brezposelnosti, glede na spol v obdobju 2000 – 2007 v RS (v %).....</i>	14
<i>Tabela 6: Deleži starih do 26 let in tistih, ki iščejo prvo zaposlitev med vsemi registrirano brezposelnimi osebami.....</i>	15

## **Kazalo prilog**

<i>Priloga 1: Stopnja brezposelnosti mladih v primerjavi s skupno stopnjo brezposelnosti v preostalih državah članicah EU, v letu 2007.....</i>	1
---	---

## Uvod

Mladost predstavlja najbolj dinamično obdobje v življenju vsakega posameznika. Predstavlja vrsto različnih prehodov, kot so prehodi med različnimi statusi, situacijami, stopnjami in vrstami izobraževanja, prehodi v stanje zaposlenosti in brezposelnosti. V diplomski nalogi se bom osredotočila predvsem na problem brezposelnosti med mladimi v EU in Sloveniji. Slednja predstavlja velik problem, saj se število tistih, ki so vključeni v izobraževanje, povečuje, in tako trg dela ni sposoben posrkati vseh, ki so izobraževanje zaključili. To pa ni edini problem, s katerim se mladina srečuje. Izredno visoka fleksibilnost trga dela za mlade predstavlja še enega. Trg delovne sile postaja čedalje bolj prožen in tako zaposlitvena razmerja niso več varna.

Omenjena problema se pojavljata po vsem svetu. V svoji nalogi se bom osredotočila na območje Evropske Unije (v nadaljevanju EU), kjer se stopnje brezposelnosti mladih zelo razlikujejo. Vse članice si prizadevajo za zmanjšanje brezposelnosti med mladimi, saj se vsaka država zaveda, da brezposelnost pomeni neizkoriščenost delovne sile, slabšo produktivnost, kot bi jo lahko imela z nižjo brezposelnostjo, ter nezadovoljne državljane, predvsem tiste, ki bi se želeli zaposliti, pa se ne morejo. Tovrstna brezposelnost pomeni tudi podaljševanje obdobja mladosti, saj se čas šolanja podaljšuje. Viša se povprečna starost ob prvi zaposlitvi, odselitvi od staršev in starost ob rojstvu prvega otroka. Pojavljajo se tudi psihološke obremenitve in negativne družbene posledice.

V diplomski nalogi bom analizirala brezposelnost mladih v EU in brezposelnost mladih v Sloveniji. V prvem poglavju bom najprej razložila teoretski vidik brezposelnosti, nato pa opisala različne vrste brezposelnosti in kako le-to merimo. V naslednjem poglavju bom natančneje predstavila, s katerimi prednostmi se ponašajo mladi ter kaj jih zavira pri uspešnejšem pridobivanju delovnih izkušenj. Primerjala bom podatke o stopnjah brezposelnosti med mladimi v EU s skupno stopnjo brezposelnosti EU ter opisala pretekle trende.

V nadaljevanju se bom osredotočila na mlade na območju Slovenije. Zanimala me bo njihova aktivnost na trgu dela. Stopnje brezposelnosti bom tudi tu primerjala s skupno stopnjo brezposelnosti ter s stopnjo brezposelnosti oseb starih od 50 do 60 let. Opredelila bom, kako fleksibilen je njihov trg dela, na katerem se znajdejo takoj po šolanju, vzroke za brezposelnost v Sloveniji in posledice. Na koncu diplomske naloge bom navedla glavne ukrepe za izboljšanje položaja mladine na trgu dela v RS.

# 1 Teoretski vidik brezposelnosti

## 1.1 Opredelitev brezposelnosti

Brezposelnost je eden izmed osrednjih makroekonomskih problemov, s katerimi se ukvarja današnja družba. Stopnja brezposelnosti je pogosto tudi merilo uspeha ekonomske politike. Naj na začetku pojasnim nekaj pojmov, ki so povezani s konceptom delovne sile. Delovno silo predstavlja prebivalstvo, staro od 15 do 65 let, in jo delimo na zaposlene in nezaposlene. Vanjo so šteti vsi tisti, ki delajo ali pa delo iščejo. Med delovno aktivno prebivalstvo spadajo osebe, stare nad 15 let, ki so v referenčnem tednu opravile kakršnokoli delo za plačilo (denarno ali nedenarno) ali za dobiček, in tiste, ki so sicer zaposlene ali samozaposlene, a so bile v referenčnem tednu z dela začasno odsotne.

Neaktivno prebivalstvo so tiste osebe, ki jih ne moremo razporediti niti med brezposelne niti med delovno aktivne. Med neaktivnim prebivalstvom je največ upokojencev, učencev, dijakov in študentov. Kot vidimo, so to ljudje, ki so z aktivno udeležbo na trgu dela že zaključili ali pa na priložnost vstopa še čakajo (Aktivno prebivalstvo, 2007).

V diplomski nalogi se bom ukvarjala predvsem s stopnjo brezposelnosti po državah članicah EU in Sloveniji, ki je definirana kot odstotni delež brezposelnih oseb v aktivnem prebivalstvu (Senjur, 2001, str. 143).

## 1.2 Frikcijska, strukturna in ciklična brezposelnost

Brezposelnosti v nekem gospodarstvu je več vrst. Osnovne vrste brezposelnosti, ki se pojavljajo v gospodarstvu, so: frikcijska, strukturna in ciklična. Razdeljene so glede na vzroke. V nadaljevanju bom te brezposelnosti na kratko opisala.

### a.) Frikcijska brezposelnost

Ta brezposelnost se pojavlja zaradi stalne menjave zaposlitve prebivalstva, ki je sicer normalno zaposleno. Je posledica selitve prebivalstva med različnimi mesti, regijami ter s tem povezano iskanje novega delovnega mesta. Nastane tudi kot posledica začasne brezposelnosti mladine, ki išče zaposlitev ob koncu šolanja. Takšna brezposelnost je kratkotrajna, začasna in predstavlja obdobje med dvema zaposlitvama. Frikcijska brezposelnost ni odsev razmer v gospodarstvu, temveč spada med prostovoljno brezposelnost in jo srečamo v vsakem polno zaposlenem gospodarstvu (Hrovatin, 2007, str. 206). Obseg te brezposelnosti je odvisen od tega, koliko je primernih delovnih mest. Ustreznost delovnih mest pa je odvisna od stopnje in vrste izobrazbe posameznika, njegove sposobnosti ter zahtev, ki se nanašajo na plače in delovne pogoje. Prav tako je odvisna od lokacije delovnega mesta. Čim bližje je delovno mesto kraju, kjer brezposelni prebiva, tem krajši je čas brezposelnosti.

## **b.) Strukturna brezposelnost**

Do strukturne brezposelnosti prihaja zaradi neuskklajenosti med ponudbo in povpraševanjem po delovni sili. Do razmaha prihaja zaradi hitrega gospodarskega razvoja, ko nekateri sektorji rastejo hitro, drugi pa počasneje oz. celo nazadujejo. Vse to je tudi posledica tehnološkega razvoja. Tak primer predstavlja računalniški sektor, ki se je v zadnjem času zelo razvil in se je povpraševanje po delovni sili, ki je kvalificirana za računalništvo, zelo povečalo. Po drugi strani pa je povpraševanje po nekvalificirani delovni sili, kamor sodijo delavci zaposleni v tradicionalni industriji, močno upadlo. Strukturna nezaposlenost je predvsem nenaklonjena starejšim prebivalcem, ki težko ustrezajo pogojem, ki jih pred njih postavljajo povpraševalci po delu (Hrovatin, 2007, str. 206). Neuskklajenosti so lahko tudi geografske, ko je potreba po delavcih v enem kraju, ponudba pa v drugem.

## **c.) Ciklična brezposelnost**

Nastaja zaradi gospodarskih ciklov. Ko gospodarska aktivnost stagnira in BDP pada ali je celo negativen, se običajno zmanjšuje povpraševanje po delovni sili. Tako stanje je značilno za recesijo, kjer se zmanjšuje obseg proizvodnje. Posledica tega je odpuščanje delavcev, ne glede na izobrazbo, starost ali vrsto dela. Zmanjšanje brezposelnosti ter večjo zaposlenost je v gospodarstvu mogoče doseči ob prehodu v naslednjo fazo cikla, ki se imenuje ekspanzija (Samuelson & Nordhaus, 2002, str. 564).

## **1.3 Prostovoljna in neprostovoljna brezposelnost**

Trg je v ravnovesju, ko se ponudba izenači s povpraševanjem. Vendar trg ne deluje vedno tako gladko. V nekaterih sektorjih je ponudbe dela ob dani plači preveč, drugje pa premalo. Strokovnjaki verjamejo, da do tega prihaja zato, ker plače niso dovolj prilagodljive. V drugi skupini sem brezposelnosti razdelila glede na fleksibilnost na trgu dela, in sicer na prostovoljno in neprostovoljno.

### **a.) Prostovoljna brezposelnost**

Ko je trg dela v ravnovesju, lahko vsi, ki želijo delati dobijo zaposlitev. Plača, ki jo bodo za delo dobili, je rezultat razmerja med ponudbo in povpraševanjem. Med prostovoljno brezposelne spadajo osebe, ki niso pripravljene sprejeti dela za nižjo plačo, kot se jim zdi primerna. Mednje sodijo tudi ljudje, ki se niso pripravljene voziti ali celo preseliti v kraj, kjer jim je ponujeno delovno mesto, ter ljudje, ki se niso pripravljene prekvalificirati. V povezavi s prostovoljno brezposelnostjo se veliko razpravlja glede raznih oblik socialne pomoči, ki so je brezposelni deležni. Nekateri menijo, da je ta pomoč previsoka, zato so delavci bolj zahtevni pri iskanju nove zaposlitve (Svetlik, 1985, str. 25-29).

## **b.) Neprostovoljna brezposelnost**

Vzrok za neprostovoljno brezposelnost je v rigidnosti plač, saj se le-te ne prilagajajo dovolj hitro, da bi trg prešel v ravnovesno stanje. Pri visokih plačah je za ponujeno delovno mesto veliko več ponudnikov delovne sile, kot je na razpolago delovnih mest. Razlika med ponudbo in povpraševanjem pa je neprostovoljna brezposelnost (Samuelson & Nordhaus, 2002, str. 569). To pomeni, da usposobljeni delavci pri dani plači ne morejo najti dela. To neskladje bo podjetje odpravilo tako, da bo predpisalo strožje zahteve za delovna mesta in tako pridobilo najbolj usposobljene in izkušene delavce.

## **1.4 Merjenje brezposelnosti**

Poznamo dve metodi merjenja brezposelnosti. Prva je registrirana brezposelnost, druga pa anketna brezposelnost. Razlike med stopnjama brezposelnosti nastanejo zaradi različnega zbiranja podatkov in definicij.

### **a.) Registrirana brezposelnost**

Med registrirane brezposelne osebe spadajo vsi, ki so prijavljeni na Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje. Gre za osebe, starejše od 15 let in starejše osebe, ki še ne izpolnjujejo pogojev za pridobitev pokojnine za najnižjo zavarovalno dobo, ki znaša 15 let, ter izpolnjujejo splošne zdravstvene pogoje za delo. Drugi pogoji za opredelitev med registrirano brezposelne osebe so, da osebe niso v delovnem razmerju, niso upokojene, niso študenti, dijaki, vajenci ali udeleženci izobraževanja brezposelnih oseb, nimajo lastnih virov za preživljanje, so na razpolago za zaposlitev in aktivno iščejo zaposlitev (Rezultati raziskovanj, 2000, str. 9-10).

### **b.) Anketna brezposelnost**

Anketa o delovni sili je najbolj obsežna anketa za zbiranje podatkov o brezposelnih osebah v Sloveniji, ki jo izvaja SURS<sup>1</sup> v skladu z Mednarodno organizacijo dela in Statističnim uradom Evropske Unije (Eurostat). Ima namen pridobivanja podatkov o spremembah na trgu dela (velikost, struktura, značilnosti aktivnega in neaktivnega prebivalstva). Enota opazovanja so posamezniki v posameznem gospodinjstvu (družina ali druga skupnost oseb), ki skupaj stanujejo in skupaj uporabljajo svoje dohodke za kritje osnovnih življenjskih potreb. V anketi so zajeti tudi trenutno odsotni člani gospodinjstva brez stalnega ali začasnega prebivališča. Rezultati, ki jih dobimo na podlagi ankete, so primerljivi na mednarodni ravni, a vendar zaradi majhnega vzorca, zajetega v anketo, le-ta ne daje dovolj natančnih podatkov (Rezultati raziskovanj, 2000, str. 8-9).

Anketna brezposelnost deli celotno prebivalstvo na skupino mlajših od 15 let in v skupino starih 15 let in več. Slednja se deli na tiste, ki prispevajo k proizvodnji dobrin, tj. delovno

---

<sup>1</sup> SURS je kratica za Statistični urad Republike Slovenije.



aktivne, in na tiste, ki ne prispevajo k povečanju bruto domačega proizvoda. Osnovne skupine prebivalstva delijo po merilu 'vsaj ene ure dela za plačilo na teden'. Tako merilo je ocenjeno kot sporno, saj ena plačana ura na teden ne omogoča preživetja. Po ADS<sup>2</sup> spadajo med nezaposlene oz. brezposelne osebe, ki so stare 15 let ali več in, ki v referenčnem tednu (Senjur, 2001, str. 144):

- niso delale (niso zaposlene, samozaposlene, niso delale nikakršnega dela za plačilo),
- so aktivno iskale delo (v zadnjih štirih tednih so se javile na zavodu za zaposlovanje, so se javile na oglase in podobno),
- so pripravljene sprejeti delo v dveh tednih,
- so že našle delo, ki ga bodo začele opravljati v času po referenčnem tednu.

## **2 Brezposelnost med mladimi v EU**

### **2.1 Opredelitev mladih**

Definicije o tem, katere osebe spadajo med mlade, so različne. Velikokrat se mladino enači z otroki, dijaki in študenti. S tako definicijo izključimo najbolj ranljive skupine mladih, kot so brezposelni mladi, mladi brez statusa študenta ter mladi, ki so zaposleni, pa vendar jim ta zaposlitev ne omogoča osamosvojitve.

Med ljudmi, ki se ukvarjajo z mladimi, je tako najbolj prisotna definicija na podlagi točk odraščanja. Oseba je prešla iz otroštva v odraslost, ko je postala samostojna v psihološkem, fizičnem, osebnostnem in socialnem smislu. Temu prehodu pravimo mladost. Mladi imajo že določene lastnosti odraslih, to pomeni, da želijo v družbi, družini, šoli enakopravno sodelovati, po drugi strani pa jim na nekaterih področjih še veliko manjka do osamosvojitve.

Na podlagi trajanja prehoda iz otroštva v odraslost lahko postavimo okvirno starostno mejo. V Sloveniji je to obdobje od 15. do 29. leta. Tudi ostale evropske države postavljajo svojo zgornjo mejo na 30 let, spodnje meje pa so različne. V EU so za osebe, ki spadajo med mlade, vzeli tiste, ki so stari med 15 in 24 let.

### **2.2 Prednosti in slabosti mladih na trgu delovne sile**

Mlade od preostale delovne sile ločijo določene značilnosti, ki vplivajo na odnos delodajalca do njih. Te so bodisi pozitivne bodisi negativne, lahko so objektivno določljive, npr. pomanjkanje delovnih izkušenj ali pa gre za mehke lastnosti, kot je predstava delodajalcev o mladih.

Prednosti mladih so, da se veliko hitreje prilagajajo spremembam, so manj zahtevni glede delovnih pogojev in zaposlitve za določen čas. Najpomembnejša prednost, s katero

---

<sup>2</sup> ADS je kratica za Anketo o delovni sili.

konkurirajo preostali delovni sili, je ta, da so opremljeni z najnovejšim znanjem. Obstaja vse večja konkurenca visoko izobraženih mladih, zato sta znanje in prilagodljivost tista, in ne delovne izkušnje, s katerima konkurirajo ostalim na trgu delovne sile. Poleg znanja razpolagajo tudi z različnimi spretnostmi, kot je uporaba računalnika, interneta, komunikacijske spretnosti, skupinsko delo in aktivna uporaba tujih jezikov, ki si jih pridobijo v procesu izobraževanja in iz vsakdanjih izkušenj.

Glavna pomanjkljivost mladih v primerjavi s starejšo delovno silo so delovne izkušnje, saj šele te dajo uporabno vrednost vsemu znanju, ki so ga mladi pridobili v procesu izobraževanja. Velikokrat mladi po končanem šolanju niso popolnoma brez izkušenj, saj si le-te pridobijo pri različnih praksah in priložnostnih delih, ki so na razpolago na študentskih servisih. Vendar ta dela največkrat niso v povezavi s tistim, za kar se izobražujejo. Kljub temu različne države dajejo različen pomen izobrazbi in delovnim izkušnjam. Tako Velika Britanija in nekatere južnoevropske države dajejo poudarek na delovne izkušnje, države, kot so Belgija, Francija in Nemčija pa dajejo prednost formalni izobrazbi. V državah, kjer je izobraževanje bolj splošno in kjer delodajalci ne sodelujejo pri oblikovanju programov, so pomembnejše izkušnje, kot tam, kjer delodajalci aktivno sodelujejo pri oblikovanju izobraževalnih programov. Delodajalci mladim tradicionalno pripisujejo manjšo odgovornost, pripadnost, nestalnost, neresnost in nezrelost. Zaradi vseh teh lastnosti mladi predstavljajo bolj tvegano delovno silo (Trbanc M., 2008, str. 3-5).

## 2.3 Primerjava stopenj brezposelnosti mladih s skupno stopnjo v državah članicah EU

S primerjanjem stopenj brezposelnosti med mladimi in celotno delovno silo izvemo, koliko je trg dela za mlade dejansko dosegljiv. V evropskih državah opažamo, da so stopnje brezposelnosti močno povezane s starostjo. Najvišje stopnje brezposelnosti opazimo pri mladih, kar nakazuje probleme pri iskanju prve zaposlitve oz. pri umeščanju v sistem dela. V EU27 je stopnja brezposelnosti med mladimi v letu 2007 znašala 15,4%, skupna stopnja brezposelnosti v celotni EU pa je bila 7,1%. Tudi v EU15 je bila mladinska brezposelnost v letu 2007 višja od skupne. Stopnja brezposelnosti mladih je bila 14,7%, skupna stopnja brezposelnosti pa 7,4%. Opazimo, da so stopnje brezposelnosti mladih v EU27 in EU15 višje od skupne stopenj brezposelnosti.

Tabela 1: Stopnja brezposelnosti med mladimi v primerjavi s skupno stopnjo brezposelnosti v EU v letu 2007

(v %)

Starost	15-24 let			15-74 let		
	S	M	Ž	S	M	Ž
EU27	15,4	15,1	15,6	7,1	6,6	7,8
EU15	14,7	14,6	15,0	7,4	6,6	8,4

**Legenda:** S-skupaj, M-moški, Ž-ženske

Vir: Youth unemployment rate in european comparison, 2008; European economic statistics 2008.

V nadaljevanju so v tabelah (Tabela 2, Tabela 3) prikazani podatki za države članice, katerih stopnja brezposelnosti med mladimi je med najnižjimi v EU, in tistih, kjer je stopnja brezposelnosti mladih najvišja. V Tabeli 2 so zajete tiste članice EU, v katerih je stopnja brezposelnosti med mladimi nižja od 10%, tabela 3 pa zajema tiste države EU, kjer je stopnja brezposelnosti med mladimi blizu ali od višja od 20%<sup>3</sup>. Hkrati bom primerjala tudi stopnje brezposelnosti med mladimi s skupno stopnjo brezposelnosti, primerjava pa bo potekala tudi glede na spol.

*Tabela 2: Stopnja brezposelnosti med mladimi v primerjavi s skupno stopnjo brezposelnosti v državah članicah EU z najnižjo stopnjo brezposelnosti v letu 2007 (v %)*

Starost	15-24 let			15-74 let		
	S	M	Ž	S	M	Ž
Irska	8,7	9,6	7,8	4,7	5,0	4,3
Litva	8,2	7,9	10,0	4,3	4,3	4,3
Danska	8,2	8,6	7,7	3,8	3,5	4,3
Nizozemska	5,9	5,6	6,2	3,2	2,8	3,6
Avstrija	8,6	8,3	8,9	4,4	3,9	5,0

**Legenda:** S-skupaj, M-moški, Ž-ženske

*Vir: Youth unemployment rate in european comparison, 2008; European economic statistics 2008.*

Države, ki se ponašajo z najnižjimi stopnjami brezposelnosti mladih, so Irska, Litva, Danska, Nizozemska in Avstrija. Za našete države članice velja, da razlike brezposelnosti med spoloma niso tako velike, na Irskem in Danskem pa je stopnja brezposelnosti moških celo večja kot pri ženskah.

Na Irskem je bila v letu 2007 stopnja brezposelnosti žensk 7,8%, moških pa 9,6%. Skupna mladinska brezposelnost je bila 8,7%, skupna stopnja brezposelnosti pa je znašala 4,7%. Nižji od mladinskih stopenj brezposelnosti, sta bili skupna brezposelnost med ženskami (4,3%) in moškimi (5,0%).

V Litvi je bila stopnja brezposelnosti med mladimi v letu 2007 8,2%. Od te je bila nižja stopnja brezposelnosti mladih moških (7,9%), višja pa stopnja brezposelnosti mladih žensk (10,0%). Mladinska stopnja brezposelnosti je bila višja od skupne stopnje brezposelnosti, ki je bila v letu 2007 4,3%. Enaki kot skupna stopnja brezposelnosti sta bili tudi stopnji brezposelnosti med moškimi in ženskami v starosti od 15 do 74 let.

<sup>3</sup> V prilogi so podani podatki za stopnjo brezposelnosti mladih in za skupno stopnjo brezposelnosti v preostalih državah članicah.

Danska je ena izmed tistih držav članic, ki imajo najnižjo stopnjo brezposelnosti mladih. V lanskem letu, je bila brezposelnost med mladimi 8,2%. Kljub nizkemu deležu brezposelnih mladih je skupna stopnja brezposelnosti nižja še za 4,4 odstotne točke.

Uspešna država pri zagotavljanju nizke brezposelnosti mladih je tudi Nizozemska, kjer je v letu 2007 znašala stopnja mladinske brezposelnosti 5,9%. Nizozemska je uspešnejša tudi pri zaposlovanju mladih žensk, kjer povprečje EU15 (14,7% leta 2007) prehiteva za 8,8 odstotnih točk.

Avstrija ima stopnjo brezposelnosti mladih za 6,5 odstotnih točk nižjo od povprečja EU. Nizki sta tudi ženska (8,8%) in moška (8,1%) stopnja brezposelnosti mladih, a za skupno stopnjo brezposelnosti moških in ženskih zaostajata vsaka za skoraj 4 odstotne točke.

*Tabela 3: Stopnja brezposelnosti med mladimi v primerjavi s skupno stopnjo brezposelnosti v državah članicah EU z najvišjo stopnjo brezposelnosti v letu 2007 (v %)*

Starost	15-24 let			15-74 let		
	S	M	Ž	S	M	Ž
Grčija	22,9	15,7	32,1	8,3	5,2	12,8
Francija	19,4	18,7	20,2	8,3	7,8	8,9
Italija	20,3	18,2	23,3	6,1	4,9	7,9
Belgija	18,8	17,1	20,9	7,5	6,7	8,5
Švedska	19,1	18,6	19,5	6,2	5,9	6,4
Slovaška	20,3	20,4	20,2	11,1	9,9	12,7
Poljska	21,7	20,0	23,8	9,6	9,0	10,4

**Legenda:** S-skupaj, M-moški, Ž-ženske

*Vir: Youth unemployment rate in european comparison, 2008; European economic statistics 2008.*

V Grčiji, Franciji, Italiji, Belgiji, na Švedskem, Slovaškem in Poljskem so stopnje brezposelnosti mladih najvišje v EU. Stopnja brezposelnosti med mladimi v Grčiji je v letu 2007 znašala 22,9% in se je v zadnjih nekaj letih postopoma zniževala. Visoka brezposelnost je bila tudi pri mladih moških (15,8% v letu 2007), vendar je v primerjavi z ženskami za več kot polovico manjša. Skupna stopnja brezposelnosti v Grčiji je bila v letu 2007 8,3% in tudi tu je opaziti veliko razliko med spoloma. Pri moških je stopnja brezposelnosti le 5,2%, medtem ko je pri ženskah kar 12,8%.

V Franciji je leta 2007 mladinska stopnja brezposelnosti znašala 19,4%. Pri moških je ta delež nekoliko manjši, in sicer 18,7%, pri ženskah pa 20,2%. Francija je imela tudi dokaj visoko skupno stopnjo brezposelnosti, ki je znašala 8,3%.

Italija je država z zelo visoko stopnjo mladinske brezposelnosti, ki pa se ne znižuje hitro. Omenjena brezposelnost je bila leta 2005 24%, naslednje leto se je znižala na 21,6% in padla v letu 2007 na 20,3%. Stopnja brezposelnosti mladih moških je bila v letu 2007 18,2%, mladih žensk pa 23,3%.

V preteklih letih je bilo v Belgiji opaziti naraščanje stopnje mladinske brezposelnosti. Le-ta je do leta 2003 strmo naraščala, v naslednjih letih se je zmanjševala, in je v letu 2007 znašala 18,8%. Od leta 2003 dalje sta se zmanjševali tudi moška in ženska stopnja brezposelnosti in sta bili v letu 2007 17,1% in 20,9%. Skupna stopnja brezposelnosti je v letu 2007 znašala 7,5%. Moška in ženska skupna stopnja brezposelnosti pa sta znašali 6,7% in 8,5%.

Švedska je bila do leta 2000 vzorna država članica in njena stopnja brezposelnosti mladih je znašala 10,9%. Od takrat dalje do leta 2007 se je številka močno povečala in prišla na 19,1%. Z letom 2000 je začela rasti tudi stopnja brezposelnosti moških in v letu 2007 je znašala 18,6%. Enako gibanje opazimo tudi na ženski strani. Stopnja brezposelnosti je lani znašala 19,5%. Ne glede na visoko stopnjo mladinske brezposelnosti, je Švedska v dokaj dobrem položaju glede skupne stopnje brezposelnosti, ki je bila lani 6,2%.

Najbolj problematični državi sta Slovaška in Poljska. Tu sta stopnji brezposelnosti mladih najvišji v celotni EU. Na Poljskem je bila lani skupna stopnja brezposelnosti mladih 21,7%. Poljska je v zadnjih šestih letih naredila velik napredek, saj je bila stopnja brezposelnosti v letu 2002 42,5%. Stopnja brezposelnosti mladih moških se je iz 41,9% v letu 2002 znižala na 20,0% v letu 2007, pri ženskah pa iz 43,3% leta 2002 na 23,8% v letu 2007. Njena skupna stopnja brezposelnosti pa je bila 9,6%. Stopnja brezposelnosti mladih na Slovaškem pa je leta 2007 znašala 20,3%, pri moških 20,4%, pri ženskah pa 20,2%. Slovaška ima tudi najvišjo skupno stopnjo brezposelnosti, in sicer 11,1%.

## **2.4 Trend brezposelnosti med mladimi v državah članicah EU**

Stopnja brezposelnosti med mladimi v EU je imela v zadnjem desetletju zelo različne trende. V nekaterih državah se je povečevala, v drugih zniževala, ponekod pa ostala bolj ali manj enaka. Podatki EU27 in EU15 kažejo, da ni bilo velikih odklonov v zadnjih osmih letih. V EU27 se je stopnja znižala za 2,5 odstotni točki, v EU15 pa se je zvišala za 0,2 odstotne točke. V nadaljevanju države razvrščam v dve skupini. V prvi so države s padajočim trendom, v drugi pa z naraščajočim trendom stopenj brezposelnosti med mladimi v obdobju 2000-2008.

### **a.) Države članice EU s padajočim trendom stopnje brezposelnosti med mladimi**

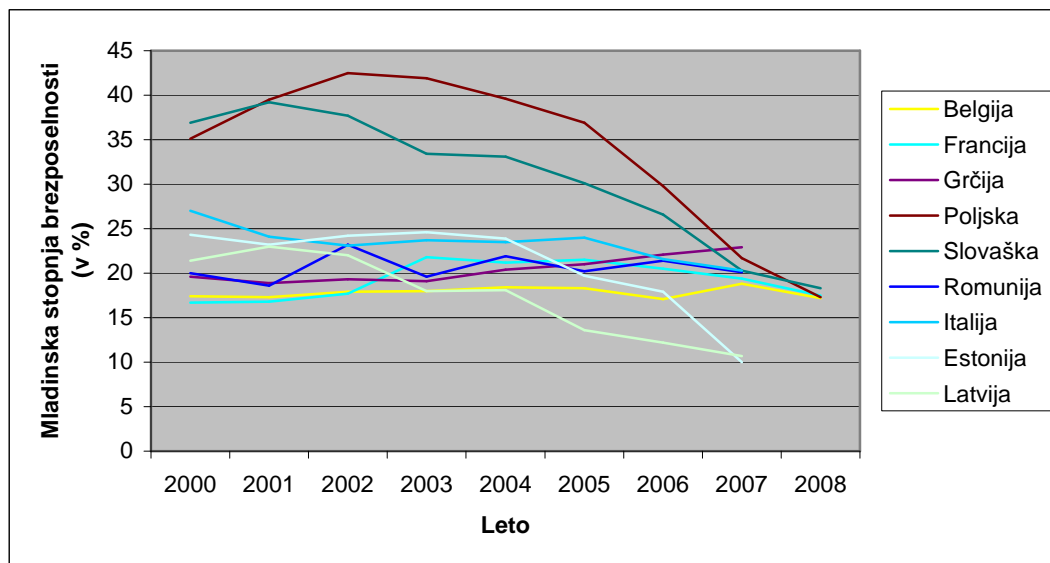
Belgija, Francija, Grčija, Poljska, Slovaška, Romunija, Italija, Estonija in Latvija so države, ki spadajo v skupino s padajočimi trendi. Od leta 2000 je stopnja brezposelnosti rahlo naraščala, po letu 2006 pa se je stopnja brezposelnosti mladih začela zniževati. Z znižanjem stopenj brezposelnosti med mladimi so prišle te države v primerljiv položaj z nekaterimi državami, v katerih se je stopnja brezposelnosti poviševala (npr. Madžarska).

Kljub padajočem trendu je Italija še vedno vodilna v stopnji brezposelnosti mladih. Stopnja brezposelnosti se je v obdobju 2000-2007 znižala za približno 7 odstotnih točk. Tudi v Estoniji in Latviji so se stopnje brezposelnosti med mladimi znižale. Njun upad je najbolj

opazen v zadnjih štirih letih, ko se je v Estoniji stopnja brezposelnosti mladih znižala za skoraj 14 odstotnih točk, v Latviji pa za približno 7 odstotnih točk. Tako imata ti dve državi nižjo stopnjo brezposelnosti od evropskega povprečja.

Opazam, da ima Poljska kljub velikemu znižanju stopnje brezposelnosti med mladimi še vedno eno izmed najvišjih. Stopnja brezposelnosti med mladimi je bila v letu 2002 42,5%, do maja letos pa se je znižala kar na 17,3%. Veliko znižanje tovrstne brezposelnosti je zaznati tudi na Slovaškem, kjer se je v obdobju 2002-2008 znižala za 19,4 odstotnih točk.

Slika 1: Stopnja brezposelnosti med mladimi v državah članicah EU s padajočim trendom v obdobju 2000 – 2008



Vir: *Employment in Europe, 2007; Unemployment rate, 2008.*

## b.) Države članica EU z naraščajočim trendom stopnje brezposelnosti med mladimi

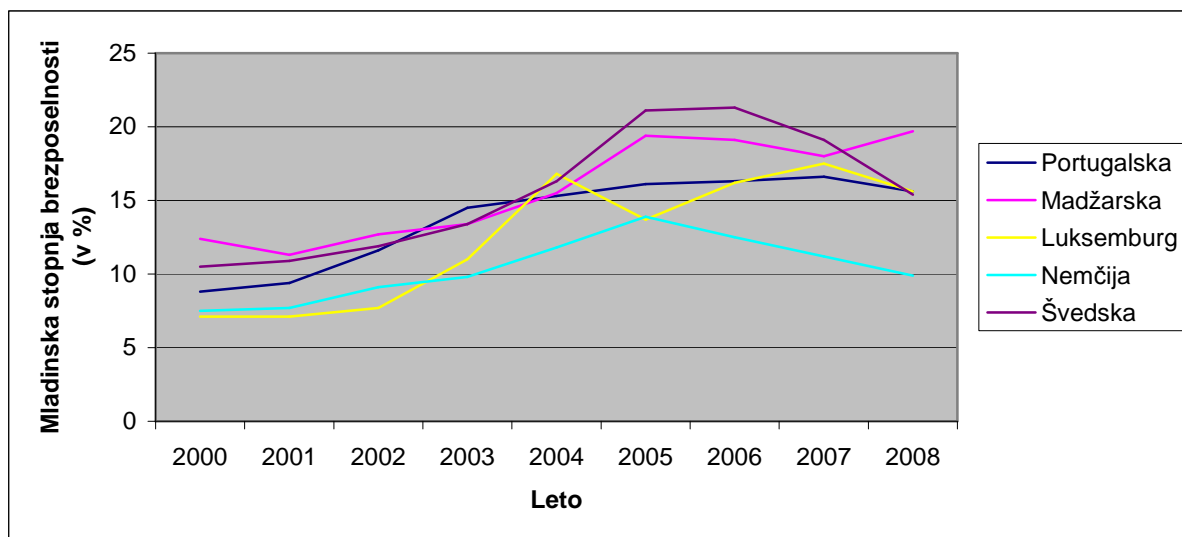
Države, pri katerih se je v zadnjem desetletju pojavljal tak trend, so Portugalska, Madžarska, Luksemburg, Nemčija in Švedska. Na Portugalskem se je stopnja brezposelnosti mladih vidno zvišala. V letu 2000 je bila 8,8% in od tedaj se je le še povečevala. V maju leta 2008 je bila 15,6% in se je od leta 2007 zmanjšala za 1 odstotno točko.

Stopnja brezposelnosti na Madžarskem ni nikoli bila med najnižjimi. Leta 2000 je bila 12,4% in se je od tu dalje le še povečevala. Kljub upadu v letu 2007 je v maju letošnjega leta narasla na 19,7%.

Državi, kot sta Luksemburg in Nemčija, sta imeli v letu 2000 stopnjo brezposelnosti mladih pod 10%. V Luksemburgu se je ta stopnja največ zvišala v letih 2003 in 2004, ko je bila kar 16,2%, in je bila od leta 2000 višja za 9,7 odstotnih točk. Naslednje povišanje brezposelnosti mladih je sledilo v letu 2007, ko je bila stopnja brezposelnosti 17,5%. Med mladimi v Nemčiji ni opaziti nobenih nenadnih povišanj brezposelnosti. Stopnja brezposelnosti mladih se je povečevala postopoma in je bila najvišja v letu 2005. Od tega leta dalje se zopet počasi znižuje.

Najvišji dvig brezposelnosti mladih je prizadel Švedsko. Tam se je stopnja brezposelnosti v zadnjem desetletju močno povišala, in sicer iz 10,5% v letu 2000, na 19,2% v letu 2007. Kljub visoki stopnji brezposelnosti med mladimi ima Švedska dokaj nizko stopnjo skupne brezposelnosti (6,2% leta 2007).

Slika 2: Stopnje brezposelnosti med mladimi v državah članicah EU z naraščajočim trendom v obdobju 2000-2008



Vir: *Employment in Europe, 2007; Unemployment rate, 2008.*

## 2.5 Ugotovitve

Brezposelnost mladih ni problematična le z vidika njihovega umeščanja v sistem dela in kariernih možnosti posameznikov, temveč je pomembna tudi zaradi družbenih posledic, kot je podaljševanje bivanja pri starših, socialna in materialna odvisnost od njih ter s tem povezano kasnejše odločanje za družino, in psiholoških posledic, kot sta dvom v svoje sposobnosti, nizka samopodoba. Za nekatere mlade, tako za dijake še bolj pa za študente, velja, da že med študijem prehajajo na trg dela in iz njega. Kljub temu jim te izkušnje niso v pomoč, ko po končanem šolanju iščejo zaposlitev za nedoločen čas. Pri mladih je tudi več prestopanja iz zaposlitve in v zaposlitev kot pri starejših. Tako je brezposelnost pri mladih pogostejša, vendar traja manj časa kot pri starejših, kjer je brezposelnost manjša, je pa zato bolj dolgoročna.

Mladinska stopnja brezposelnosti je v večini evropskih držav že desetletja dva- do trikrat višja od skupne stopnje brezposelnosti. Na Nizozemskem je bila stopnja brezposelnosti mladih v letu 2007 1,8-krat višja od skupne. Ta razlika je najmanjša v EU. V Luksemburgu je bila ta stopnja brezposelnosti mladih 4,2-krat večja od skupne stopnje brezposelnosti. S tem je Luksemburg država, kjer je ta razmak največji. Pri prehodu mladih iz sistema šolanja v sistem zaposlitve gre za vprašanja usklajenosti in povezanosti med njima. Kako hitro lahko trg

delovne sile vsrka letne prilive generacij, ki končujejo šolanje, je odvisno makroekonomskih in strukturnih dejavnikov ter organiziranosti in institucionalne ureditve izobraževalnih sistemov.

Opažam, da so se v zadnjem desetletju stopnje brezposelnosti med mladimi gibale različno. Tako se je v nekaterih državah brezposelnost mladih povečevala (Švedska, Portugalska, Nemčija), v drugih zmanjševala (Italija, Estonija, Latvija, in Slovaška). Kljub različnim trendom imajo vse države enak cilj, in sicer čim manjšo stopnjo brezposelnosti mladih. Temu cilju sledi večina članic, saj so se stopnje brezposelnosti med mladimi v zadnjih dveh letih opazno znižale, tudi v tistih državah, kjer so se v zadnjem desetletju zviševale (Nemčija, Francija).

Problem predstavlja tudi razlika med stopnjami brezposelnosti mladih moških in žensk. Te so opazne pri skoraj vseh državah. Na Portugalskem, v Španiji in Grčiji je razlika med moškimi in ženskami velika tudi po 4 in več odstotnih točk. V preostalih članicah so razlike manjše, in sicer okoli 2 odstotni točki. Izjemi sta Nizozemska, kjer je razlika 0,6 odstotne točke, in Švedska z 0,9 odstotne točke. V Nemčiji, na Irskem, Malti, Danskem, Slovaškem, v Cipru, Latviji in Romuniji je rezultat presenetljiv, saj je stopnja brezposelnosti mladih žensk nižja od stopnje brezposelnosti mladih moških. Kljub opaznim razlikam med stopnjami brezposelnosti med spoloma se le-te v večini držav zmanjšujejo (npr. Belgija, Francija, Madžarska in Švedska).

Pokazala sem, kaj se je dogajalo na trgu dela med mladimi v EU, v nadaljevanju pa me bo zanimalo, kaj se dogaja z mladimi v Republiki Sloveniji (v nadaljevanju RS).

### **3 Brezposelnost med mladimi v RS**

V tem poglavju bom govorila o trendih gibanja aktivnosti, o brezposelnosti med mladimi v primerjavi s starostno skupino 50-60 let ter o primerjavi stopenj brezposelnosti mladih s skupno stopnjo brezposelnosti v Sloveniji. Opredelila bom, s kakšnim trgom dela se soočajo mladi, kateri so vzroki za spremembe v njihovi stopnji brezposelnosti, kakšne so posledice brezposelnosti mladih ter v naslednjem poglavju, kateri so ukrepi za zmanjševanje stopnje brezposelnosti med mladimi v RS.

#### **3.1 Aktivnost med mladimi v RS**

V začetku devetdesetih let se je v Sloveniji stopnja aktivnosti<sup>4</sup> v celotni populaciji precej znižala (skupna stopnja aktivnosti v letu 1993 je bila 57,7%), predvsem kot posledica staranja prebivalstva in s tem rednega in tudi zgodnjega upokojevanja. Proti koncu devetdesetih let je aktivnost znova narasla. Večji porast stopnje aktivnosti vidimo v letu 2004, ko je znašala 59%. Do leta 2006 se je zvišala še za 0,9 odstotne točke.

---

<sup>4</sup> Stopnja aktivnosti je odstotni delež delovno aktivnega prebivalstva v delovni sili (vse osebe, stare 15 let in več).



V primerjavi s skupno stopnjo aktivnosti je stopnja aktivnosti mladih nižja. V letu 1993 je bila stopnja aktivnosti med mladimi 41,6% in je v naslednjih letih občutno narasla. Najbolj izrazito naraščanje opazam med mladimi ženskami, saj je bila stopnja aktivnosti leta 2003 le 29%. V naslednjem letu je doživela skok na 35,7%, v letu 2006 pa je bila 37,8%. Stopnja aktivnosti žensk je bistveno nižja od moške, ki je bila leta 2006 44,5%. To pojasnimo s tem, da ženske ostajajo v izobraževanju dlje časa kot moški in verjetno tudi manj pogosto kombinirajo izobraževanje z delom.

Glede na ostale države članice EU, ima Slovenija eno izmed najnižjih stopenj aktivnosti mladih. Stopnja aktivnosti v EU27 je v letu 2006 znašala 44,1% v EU15 pa 47,9%. Države, ki se ponašajo z najvišjimi stopnjami aktivnosti, so: Nizozemska, kjer je leta 2006 znašala 70,8%, Danska s stopnjo aktivnosti mladih 69,9% v letu 2006 in Velika Britanija s stopnjo 61,9%.

Tabela 4: Stopnje aktivnosti delovno sposobnega prebivalstva in mladih v RS v obdobju 2004-2006

Leto	Skupna stopnja aktivnosti (v %)			Stopnja aktivnosti med mladimi (15-24) (v %)		
	Skupaj	Moški	Ženske	Skupaj	Moški	Ženske
2004	59,0	65,6	52,9	39,6	43,3	35,7
2005	58,7	65,3	52,5	36,5	41,0	31,8
2006	59,9	65,7	54,4	41,3	44,5	37,8

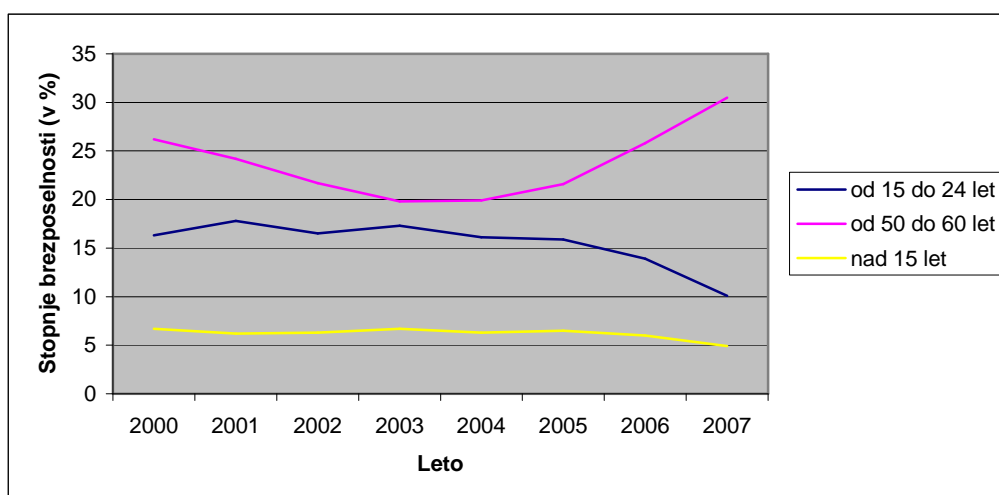
Vir: Mere aktivnosti, 2007; Stopnje aktivnosti po starostnih skupinah in spolu, 2007.

### 3.2 Brezposelnost med mladimi v RS

V devetdesetih letih so mladi predstavljali velik delež med brezposelnimi. V letu 1996 je bilo povprečno število registrirano brezposelnih 199.799. Med vsemi brezposelnimi je bilo v letu 1996 31,4% starih do 26 let, 36,6% pa je bilo starih nad 40 let. Kasneje se je delež brezposelnih mladih zmanjšal (v letu 2000 je bilo 23,4% brezposelnih mladih starih do 26 let), povečal pa se je delež brezposelnih starejših oseb, in sicer v letu 2000 na 51,7% (Strukturne značilnosti registrirane brezposelnosti, 2007). Vse to kot posledica stečajev, prestrukturiranja podjetij ter tehnoloških viškov delovne sile. To je dajalo videz, da se brezposelnost mladih v relativnem smislu zmanjšuje. Vendar so absolutne številke relativno nespremenjene.

V obdobju 2000-2007 se je stopnja brezposelnosti mladih precej znižala. Tako je bila leta 2000 16,3%, v letu 2007 pa 10,1%. Do drugačnega razpleta je prišlo v starostni skupini od 50 do 60 let, katere stopnja brezposelnosti je bila v letu 2007 za 4,3 odstotne točke višja kot v letu 2000, ko je bila 26,2%. Največji upad je doživela v letu 2003, ko je bila 19,8%.

Slika 3: Stopnje brezposelnosti med mladimi, starimi in skupna stopnja brezposelnosti v obdobju 2000-2007 v RS



Vir: *Employment in Europe, 2007; Strukturne značilnosti registrirane brezposelnosti, 2007.*

Skupna stopnja brezposelnosti (nad 15 let) je bila leta 2000 za skoraj 10 odstotnih točk nižja od mladinske, ki je bila 16,3%. Večji premik k izboljššanemu položaju mladine opazimo šele v zadnjih treh letih, ko se je brezposelnost zmanjšala kar za 5,8 odstotnih točk in je bila tako lani 10,1%. Pri skupni stopnji tako velikih premikov ni bilo. Največ se je znižala med letoma 2006 in 2007, za 1,4 odstotne točke, in je bila tako lani 4,9%.

Tako kot v večini evropskih držav, tudi v Sloveniji izstopa stopnja brezposelnosti mladih žensk. V letu 2001 je bila kar 20,4%, medtem, ko je bila pri moških le 15,7%. V zadnjih letih sta obe stopnji brezposelnosti padali. Stopnja brezposelnosti mladih žensk je bila v letu 2007 11,2%, kar je 1,8 odstotne točke več od stopnje brezposelnosti mladih moških. Brezposelnosti mladih moških in žensk sta bili v obdobju 2000-2007 za približno 2,5-krat (za moške) in 2,8-krat (za ženske) manjši od celotne stopnje brezposelnosti med mladimi. Skupna stopnja brezposelnosti je bila pri moških v letu 2007 4%, pri ženskah pa 5,9%.

Tabela 5: Stopnje brezposelnosti med mladimi in skupna stopnja brezposelnosti, glede na spol v obdobju 2000 – 2007 v RS (v %)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
<b>15-24</b>								
<b>Skupaj</b>	16,3	17,8	16,5	17,3	16,1	15,9	13,9	10,1
<b>Moški</b>	14,6	15,7	15,0	15,6	13,9	14,5	11,6	9,4
<b>Ženske</b>	18,3	20,4	18,6	19,8	19,2	17,8	16,8	11,2
<b>Nad 15 let</b>								
<b>Skupaj</b>	6,7	6,2	6,3	6,7	6,3	6,5	6,0	4,9
<b>Moški</b>	6,5	5,6	5,9	6,3	5,8	6,1	4,9	4,0
<b>Ženske</b>	7,0	6,8	6,8	7,1	6,8	7,0	7,2	5,9

Vir: *Employment in Europe, 2007.*

V nadaljevanju bom obravnavala delež mladih, starih do 26 let, in tistih, ki iščejo prvo zaposlitev v primerjavi s skupno stopnjo registrirane brezposelnosti v Sloveniji. Iz tabele 6 je

razvidno, da se kljub zmanjšanju skupne stopnje registriranih brezposelnih oseb, delež mladih brezposelnih znižuje počasi, delež iskalcev prve službe pa se je od leta 2000 pa do lani celo zvišal. V letu 2000 je bil delež mladih brezposelnih v celotnem registriranem prebivalstvu 23,4%, tistih, ki iščejo prvo zaposlitev, pa 17,9%. Obe stopnji sta se do lanskega leta znižali, in sicer prva na 16,7%, druga pa na 19,4%.

*Tabela 6: Deleži starih do 26 let in tistih, ki iščejo prvo zaposlitev med vsemi registrirano brezposelnimi osebami*

Leto	Povprečno število registrirano brezposelnih oseb	Skupna stopnja registrirane brezposelnosti (v %)	Stari do 26 let (v %)	Iščejo prvo zaposlitev (v %)
2000	106.601	12,2	23,4	17,9
2005	91.889	10,2	24,2	43,6
2006	85.836	9,4	21,2	22,3
2007	71.336	7,7	16,7	19,4

*Vir: Strukturne značilnosti registrirane brezposelnosti, 2007.*

Vidimo, da je stopnja brezposelnosti mladih visoka tudi pri nas. Kljub temu, da je nižja od stopnje brezposelnosti prebivalstva starega od 50 do 60 let, to ne pomeni, da položaj mladih ni več problematičen, saj je brezposelnost še vedno višja od skupne stopnje brezposelnosti. Opažam, da sta tako skupna stopnja, kot tudi stopnja brezposelnosti mladih v obdobju 2000-2007 padali.

### **3.3 Fleksibilnost na trgu dela med mladimi**

Že nekaj časa je mogoče opazati spremembe v aktivnosti mladih, ki so najbolj očitne ob pogledu na dinamiko prehodov med šolanjem, brezposelnostjo in zaposlenostjo. Vse to je povezano z vedno večjo globalizacijo, razvojem novih tehnologij, pritiskom na večjo produktivnost in večjo potrebo po fleksibilnosti delovne sile. Za mlade je tako zelo verjetno, da jih bodo ob vstopu na trg dela zajeli novi vzorci zaposlovanja, ki so veliko manj varni od starih. Ti novi vzorci so zaposlitev za krajši delavnik in zaposlitev za določen delovni čas, pa vendar za poln delavnik. Hkrati so tudi večji izziv za mlade, kot je npr. zaposlitev pri več delodajalcih, kar omogoča raznolike delovne izkušnje. Do drugega načina zaposlovanja prihaja, ker je bilo delo za nedoločen delovni čas preveč regulirano in destimulirano (Senjur, 2007, str.15). V devetdesetih letih so v Sloveniji postale popularne zaposlitve za določen delovni čas. Mladi so tako veliko bolj vključeni v začasna in občasna dela ter dela s krajšim delovnim časom, kot pa starejše osebe, pri katerih je trg dela veliko bolj tog. Vsa ta fleksibilnost je tudi posledica samih mladih, ki se ob rednem študiju tudi začasno zaposlijo. Leta 2005 je bilo v Sloveniji 11.054 mladih, ki so prvič iskali zaposlitev. Delež mladih, ki so se morali v letu 2005 sprijazniti z zaposlitvijo za določen delovni čas, je 83% (Repovž, 2006, str. 12). V letošnjem letu je bilo po statističnih podatkih kar dve tretjini delovno aktivnih mladih med 15. in 24. letom začasno zaposlenih, pri ženskah pa ta delež dosega kar 76%.

V Sloveniji predstavlja študentsko delo pomembno komponento zaposlovanja mladih, saj le-to pomeni cenejšo delovno silo, ker je nižje obdavčeno. Pomeni tudi manjše obveznosti do delovne sile, saj jo lahko odpustijo takoj, ko je več ne potrebujejo. Za študente pomeni zaposlovanje prek študentskega servisa pridobivanje delovnih izkušenj, ki jih brez dokončane izobrazbe najverjetneje ne bi dobili. Priložnostna študentska dela pomenijo občasni ali pa tudi že redni zaslužek in s tem omogočajo manjšo odvisnost od staršev. Dobro izobražena, fleksibilna in poceni delovna sila predstavlja konkurenco tistim, ki so slabše izobraženi in iščejo delo za nedoločen delovni čas (imenovani sekundarna delovna sila), saj delodajalci svoje potrebe po sekundarni delovni sili zadovoljijo s poceni študentsko delovno silo.

Kljub ugotovitvi, da se število varnih služb za mlade zmanjšuje, še vedno obstajajo možnosti, vsaj v nekaterih segmentih, da se mladi zaposlijo tudi redno. Boljše možnosti za dobro, trajno zaposlitev imajo mladi z dobro izobrazbo, visoko usposobljenostjo in specializiranostjo, slabše izobraženi in manj usposobljeni pa predstavljajo tisti del delovne sile, ki jo delodajalci raje vzamejo za določen delovni čas.

Fleksibilnosti trga dela in s tem manjšanje možnosti zaposlitve za nedoločen čas pomeni povečanje negotovosti pri prehodu s šolanja v redno, stalno zaposlitev. Vse bolj problematična postaja podzaposlenost nekaterih mladih skupin, predvsem tistih, ki delajo krajši delovni čas, in tistih, ki so zaposleni le za določen čas. Velika verjetnost je, da bodo te skupine ohranile nizko zaposlenost tudi kasneje. Obdobja brezposelnosti se bodo nadaljevala vso njihovo delovno kariero. To pomeni večji strošek za državo, saj jim bo morala zagotavljati socialno varnost kljub temu, da sami niso prispevali veliko v državni proračun (Trbanc, 2008, str.11).

### **3.4 Vzroki za spremembe v stopnji brezposelnosti med mladimi v RS**

Na položaj mladih na trgu delovne sile vplivajo različne okoliščine, ki vplivajo na kvaliteto in obseg ponudbe in povpraševanja po mladih. Na ponudbo vplivajo izobraževalni sistemi, predvsem z dolžino izobraževanja, na povpraševanje pa splošna gibanja v gospodarstvu in zaposlovanju. Ta so spremembe v strukturi povpraševanja, spremembe v organizaciji dela in delovnih razmerjih. Poleg omenjenih vzrokov na spremembe v stopnji brezposelnosti med mladimi vplivajo še demografska gibanja, fleksibilnost na trgu delovne sile ter nekateri drugi socioekonomski dejavniki.

#### **a.) Gospodarska gibanja**

Brezposelnost je velikokrat v povezavi z gibanjem na trgu kapitala, blaga in storitev. Povezana je z ekonomskimi cikli, tokovi in nihanji. Recesija najprej prizadene tiste, ki šele vstopajo na trg dela in tiste, ki so zaposleni za določen čas. To so ponavadi mladi. Še posebej to velja, ko je odpuščanje zaposlenih za nedoločen čas togo, regulirano in dolgotrajno. Kako hitro bo sprejemanje mladih po končanem šolanju na trg dela je odvisno predvsem od gospodarskih ciklov. V obdobju ekspanzije bo trg dela hitreje sprejel vso to novo delovno silo

in tako bo med mladimi manj brezposelnosti. Slovenija je bila v letu 2007 v obdobju gospodarskega razcveta. Ob primerjavi stopnje brezposelnosti med mladimi v letu 2007 z letom 1996, ko je bilo slovensko gospodarstvo v manjši krizi, vidimo, da se je stopnja brezposelnosti med mladimi znižala iz 17,5% leta 1996, na 10,1% v letu 2007.

### **b.) Demografska gibanja**

Ta se nanašajo predvsem na rodnost, ki že nekaj let upada po vsej Evropi. Tu ni izjema niti Slovenija, kjer je rodnost med najnižjimi. Upadanje deleža mladih v prebivalstvu ima velik vpliv na upad celotne delovne sile in na večanje deleža starega prebivalstva. Našteto pomeni manjši pritek nove delovne sile in tako tudi nižjo stopnjo brezposelnosti mladih. Kot posledica staranja prebivalstva se bo pojavilo pomanjkanje delovne sile in nadaljnje zniževanje mladinske brezposelnosti. Vse to lahko pripelje do situacije, da bo v nekaterih sektorjih začelo primanjkovati delovne sile, drugje pa je bo preveč. Tako bo brezposelnost nekaterih skupin mladih še vedno visoka. Delodajalci bodo morali izboljšati odnos do mladih, saj le-ti pomenijo zanje naložbo v prihodnost. Razlog, zakaj se je delež mladih, ki so brezposelni v Sloveniji, zmanjšal, najdemo lahko tudi v tem, da se je v zadnjih dveh letih število prebivalcev povečalo za slabih sedem tisoč. Povečanje je šlo predvsem na račun starejših, saj se je število prebivalcev, starih manj kot 15 let, zmanjšalo za dobrih tri tisoč. Delež mladih v celotni populaciji je tako upadel. S tem lahko delno pojasnimo, zakaj se brezposelnost starejših oseb povečuje, brezposelnost mladih pa zmanjšuje. V Sloveniji se je leta 1987 rodilo 25.592 otrok, v letu 2006 je to število padlo na 18.932, lani pa je bila rodnost v najvišja v zadnjih petnajstih letih in sicer 19.823 (Živorojeni otroci, 2008). Lahko sklepamo, da se z zmanjšano rodnostjo stopnja brezposelnosti med mladimi zmanjšuje, z večjo rodnostjo pa se stopnja brezposelnosti med mladimi povečuje.

### **c.) Ustreznost izobraževalnih sistemov**

Večja kot je neustreznost izobraževalnih programov, večja je možnost za brezposelnost med mladimi. Z izboljšanim izobraževalnim sistemom in spodbudami k različnim vrstam študija se izboljša položaj mladih na trgu dela. Pride do znižanja stopnje brezposelnosti. Zaradi visoke brezposelnosti mladih se je Evropa odzvala s preoblikovanjem in izboljšanjem izobraževalnih programov. Zadala si je večjo odprtost, razvejanost, večjo povezanost s trgom dela in vključevanje bodočih delodajalcev v sistem izobraževanja. Vse to vpliva na podaljšanje izobraževanja mladih oz. stalno izobraževanje, da bi izboljšali izobrazbeno strukturo in preprečili neskladja na trgu delovne sile. Kot posledica tega podaljševanja se lahko pojavlja tudi kasnejši vstop na trg dela, kar zmanjšuje brezposelnost med mladimi.

Zaradi izboljšanih izobraževalnih sistemov se krepi konkurenca med dobro izobraženimi. Močna konkurenca v Sloveniji je predvsem na družboslovnem in poslovnem področju, manj pa je na naravoslovnem. Tako je glavni cilj Slovenije spodbuditi več zanimanja za študije, kot so gradbeništvo, strojništvo, elektrotehnika, saj bi to pripomoglo k zmanjšanju brezposelnosti med mladimi. Kljub spodbujanju za naravoslovne študije pa je število

diplomantov na področju družboslovnih in poslovnih ved veliko večje kot na naravoslovnih študijih. V letu 2006 je bilo kar 1277 diplomantov na tem področju, medtem ko jih je bilo na področju tehnike, proizvodne tehnologije in gradbeništva le 172 (Spruk, 2007). To vodi k višjemu številu mladih brezposelnih oseb.

#### **d.) Fleksibilnost na trgu delovne sile**

Pri iskalcih prve zaposlitve, se čedalje bolj kaže vzorec hitrejših prehodov iz procesa šolanja v brezposelnost in zaposlenost. Temu pravimo povečevanje fleksibilnosti zaposlitev. Mlade, ki vstopajo na trg delovne sile, zajemajo trendi večje fleksibilnosti na trgu dela. Mnogo bolj kot tiste, ki so na trgu že daljši čas. Srečujejo se s pogodbami za določen ali krajši delovni čas, ki predstavljajo manj varno zaposlitev. Vse to je lahko tudi posledica obnašanja mladih samih, ki se še niso pripravljene zaposliti za nedoločen čas, ali pa mladih, ki so še v procesu izobraževanja in med tem opravljajo različna priložnostna dela. Fleksibilne oblike zaposlovanja tako zmanjšujejo brezposelnost mladih. Obratno je z nefleksibilnimi oblikami zaposlovanja. Te brezposelnost med mladimi povečujejo, saj delodajalci niso pripravljene za nedoločen delovni čas zaposliti neizkušeno delovno silo.

#### **e.) Ostali socioekonomski dejavniki**

Brezposelnost predstavlja problem predvsem za ženske, saj je njihova brezposelnost višja od brezposelnosti moških. Eden izmed razlogov zakaj imajo ženske tako v Sloveniji kot tudi drugod v EU več težav pri iskanju zaposlitve takoj ob prehodu iz sistema izobraževanja, je odpor delodajalcev do materinstva, saj bi v primeru le-tega morali najeti novo delovno silo, kar pomeni dodatno delo z uvajanjem in usposabljanjem. Omenjeni razlog vpliva tudi na nizko aktivnost mladih žensk na trgu dela, saj se ženske odločijo za materinstvo takoj po študiju ali pa že med njim.

Naslednji razlog za višjo brezposelnost mladih žensk v primerjavi z mladimi moškimi je, da se v Sloveniji ženske pogosteje odločajo za družboslovne študije, kjer je delovne sile preveč, moški pa se pogosteje kakor ženske odločijo za naravoslovne študije, kot so npr. gradbeništvo in strojništvo, kjer delovne sile primanjkuje.

### **3.5 Posledice brezposelnosti med mladimi**

V nadaljevanju bom opisala nekatere posledice, ki se dotikajo brezposelnosti mladih. Teh posledic je več, jaz pa se bom osredotočila na štiri, po mojem mnenju najpomembnejše.

#### **a.) Ekonomske posledice in izključenost**

Z ekonomskega vidika je nezaposlenost nezaželena zaradi manjšega bruto domačega proizvoda, kot bi ga lahko ustvarili v razmerah nizke brezposelnosti. BDP je manjši od potencialnega BDP-ja, to je tisti BDP, ki bi ga država lahko dosegla, če bi zaposlila vse

delovno sposobne ljudi (Samuelson & Nordhaus, 2002, str. 564). Izključenost mladih iz trga dela pomeni ekonomsko izključenost, ki vključuje revščino, finančno odvisnost od državnih pomoči, od staršev in manjšo socialno varnost. Ekonomska izključenost lahko ne nazadnje vključuje tudi pomanjkanje finančnih virov za preživetje samega sebe ali celo mlade družine (Rapuš Pavel, 2005, str. 344).

### **b.) Socialna izključenost**

Socialna izključenost se kaže predvsem v odmaknjenosti mladih, ki niso zaposleni, od celotne družbe. Mlad človek tako nima družbenih stikov, ki bi jih imel, če bi bil zaposlen, je samotni in pasiven. Izgubi voljo do kakršnega koli opravljanja aktivnosti, postane nesposoben za organizacijo dneva. Brezposelni ne razvijajo že pridobljenih veščin in znanja, ter pogosto izgubijo smisel za osebno in socialno identiteto (Rapuš Pavel, 2005, str. 338-339).

### **c.) Psihološke posledice**

Kolikšne psihološke posledice pusti brezposelnosti na mladih, je odvisno predvsem od trajanja le-te. Čim daljša je brezposelnost, tem hitreje mlad človek zapade v depresijo. Velikokrat so posledice stresa, razne frustracije, agresivnost, navsezadnje lahko brezposelnost pripelje tudi do raznih socialnih problemov, kot so kriminal, alkoholizem, narkomanija. Pojavljajo pa se tudi skrajni primeri, kjer brezposelnost posameznika pripelje do samomorilskega nagona. Pojavi se občutek odvečnosti, izključenosti iz družbe. Ta problem se pojavlja pri mladih, ki so že imeli zaposlitev ali pa zaposlitve ne morejo dobiti dalj časa. Kljub temu mislim, da imajo psihološke posledice večji vpliv na starejše ljudi, ki so nekoč že imeli redno zaposlitev.

### **d.) Stanovanjska problematika**

Vedno več je mladih, ki se soočajo s stanovanjsko problematiko. Cene nepremičnin so na slovenskem trgu zelo visoke in so za mlade prevelik zalogaj. Kot problema se pojavljata najem kredita in odplačilo mesečnih obrokov, pri čemer ti pogosto presegajo finančno zmožnost mladih, četudi jim je uspelo pridobiti trajno zaposlitev. Večji problem predstavljajo mladi, ki zaposlitve še nimajo oz. so zaposleni za določen čas. Tem banke ne dajejo kreditov, saj nimajo rednih prihodkov. Tako mladim največkrat pomagajo starši ali celo stari starši, ki namesto njih najamejo in odplačujejo kredit. Kljub velikem povpraševanju, število stanovanj ponujenih s strani stanovanjskih skladov močno zaostaja za potrebami družbe. Prav tako je stanovanj z neprofitnimi najemninami mnogo premalo.

## **4 Ukrepi in predlogi za zmanjševanje brezposelnosti mladih v RS**

Vključevanje mladih na trg delovne sile je v zadnjih letih ena izmed prednostnih nalog EU. Potrebna je boljša zaposljivost zaradi potreb po znanju in spretnostih. Izobraževanje je ključni dejavnik zaposljivosti in učinkovitega vključevanja mladih na ta trg. In ker je povprečna stopnja brezposelnosti mladih visoko nad povprečjem celotne brezposelnosti, je nujno potrebno ukrepati. Vlaganje v mladino, v izobraževanje, usposabljanje, mobilnost, spodbujanje svetovalnih in usmerjevalnih zmogljivosti za učinkovito vključevanje mladih na trg delovne sile, so ukrepi v pravo smer. Prizadevanje mora biti prisotno na mednarodni, nacionalni, regionalni in lokalni ravni. Ključno vlogo pri izboljševanju položaja imajo državne ustanove in mladi z lastnimi pobudami. V nadaljevanju bom na kratko opisala ukrepe, se katerimi bi v Sloveniji izboljšali položaj mladih. Ti ukrepi so: sofinanciranje pripravništva za mlade, večja povezanost mentorjev s sistemom izobraževanja, spodbude za nove zaposlitve, bolj kvalitetno izobraževanje in usposabljanje mladih, ukrepi za usklajenost poklicnega in družinskega življenja, ukrepi za spodbujanje podjetništva med mladimi ter kadrovske štipendije.

### **4.1 Sofinanciranje pripravništva za mlade v RS**

Prvi program zaposlovanja, je bil uveden že leta 1991. Namenjen je bil mladim iskalcem prve zaposlitve. Deloval je na način sofinanciranja pripravništva. Tu je šlo predvsem za sofinanciranje plač pripravnikov. S programom naj bi spodbudili delodajalce, da vsaj za določen čas zaposlijo mlade v obdobju, ko je bilo novo zaposlovanje skoraj popolnoma ustavljeno zaradi gospodarske krize in presežka zaposlenih v podjetjih. Kljub učinkovitosti programa je bil le-ta v sredini devetdesetih let opuščen, v zadnjih letih pa se je zopet pojavil, vendar le v regijah, kjer je stopnja brezposelnosti nadpovprečna (Trbanc, 2008, str. 12). Menim, da bi se moral program razširiti na območje celotne RS. Zelo pomembna je vpetost delodajalcev v sisteme izobraževanja, usposabljanja in lajšanja prehodov v zaposlitev npr. s pripravništvom, strokovno prakso, zagotavljanjem delovnih izkušenj. Posledica velike vpetosti delodajalcev v sistem izobraževanja (npr. v Nemčiji, Avstriji in na Nizozemskem) je nižja brezposelnost mladih, kot bi bila, če delodajalci ne bi bili aktivno vključeni vanj.

### **4.2 Povezanost mentorjev s sistemom izobraževanja**

Dandanes poizkušajo večjo zaposlenost mladih vzpodbuditi s čim večjim geografskim in poklicnim pretokom na lokalni, nacionalni in mednarodni ravni, z vlaganjem v človeški kapital, s spodbujanjem vseživljenjskega učenja in prenosom znanja na različnih ravneh. Na ravni lokalnega pretoka to pomeni izmenjava izkušenj, mentorskih in inštruktorskih programov za pretok znanja predvsem med mladimi in starimi. To pomeni večje število vajencev, katerih delo nadzirajo mentorji. Menim, da je mentorstvo koristno za mlade, saj s tem dobijo informacije od ljudi, ki se že dlje časa sodelujejo na trgu dela. Tako imajo njihove izkušnje večjo vrednost in njihovo delo je zato bolj učinkovito. Uvajanje večje gibljivosti



pomeni več možnosti mladim za pridobitev novih izkušenj, sposobnosti, spretnosti in znanja za nadaljnji napredek.

### **4.3 Spodbujanje novih zaposlitev**

Pojavljajo se tudi nove oblike dela, ki omogočajo mladim lažji dostop na trg delovne sile. Taki primeri so delo doma, navidezne pisarne, e-delo, dodatno delo, projektno delo na lokalni, čezmejni ali na globalni ravni. Povečuje se tudi število mladih, ki se zaposlijo v okviru samozaposlitvene dejavnosti. Takšne prožne oblike dela pomagajo mladim pri premagovanju slabšega položaja na trgu dela zaradi pomanjkanja delovnih izkušenj v primerjavi z delavci, ki so v starosti 30-54 let. Vendar pa taka zaposlitev ni vedno najboljša, saj jim zagotavlja zelo omejeno socialno varnost. Tako je naloga institucij na trgu dela, da prožnost in varnost na trgu dela mladih usklajujejo.

### **4.4 Izobraževanje in usposabljanje mladih**

Vseživljenjsko učenje, prilagoditev razmeram na trgu dela, pridobitev novega znanja, spretnosti, novi pristopi za preoblikovanje izobraževalnih programov vse to je že zajeto v nacionalno strategijo RS. Kljub temu pa imajo mladi brezposelni še vedno težave pri iskanju dela. Poleg boljšega sodelovanja šol s podjetji ter krepitve partnerstva med samimi podjetji, je vedno bolj pomembna tudi potreba po nenehnem učenju. Obenem je mladim potrebno ponuditi priložnost, da si pridobijo delovne izkušnje. Tako se v tej smeri že razvijajo programi za opravljanje pripravništva kot del študija oz. učnega programa, programi poklicnih usposabljanj ter projekti za izboljšanje znanja in spretnosti mladih. To je pomembno predvsem zaradi slabe usklajenosti med pridobljenim znanjem mladih in zaposlitvijo. Posebno pozornost namenjajo predvsem tistim mladim, ki so že dalj časa brezposelni, ter tistim, ki so zapustili šolanje ali poklicno usposabljanje na sredini. V pomoč tem skupinam se je uveljavilo neformalno in priložnostno izobraževanje ter poklicno usmerjanje. Pomemben faktor pri izboljšanju izobraževalnih sistemov so tudi razni programi za izmenjavo študija, ki omogočajo večji pretok študentov, raziskovalcev in dijakov. V Sloveniji obstaja program za izmenjavo študija, ki se imenuje Erasmus.

### **4.5 Usklajenost poklicnega in družinskega življenja**

Težko zaposljivo skupino mladih predstavljajo mlade ženske, zlasti nosečnice, tiste, ki skrbijo za ostarele, in družine z majhnimi otroci. Posebno neusmiljen je trg dela za mlade ženske, ki se velikokrat znajdejo v položaju, v katerem so prisiljene opustiti kariero, ker nimajo dovolj možnosti usklajevati delo in družinsko življenje. Sedanji položaj mladih povzroča, da so zaradi negotovih delovnih pogodb čedalje bolj odvisni od svojih staršev in socialnega skrbstva. Posledica tega je, da odlagajo čas za ustvarjanje družine. Nacionalne strategije, politike in programi poskušajo zagotoviti lažje usklajevanje dela s privatnim in družinskim življenjem, ob upoštevanju enakopravnosti in nediskriminacije. Tako se pojavlja potreba po nujni dostopnosti varstva otrok.

## 4.6 Spodbujanje podjetništva med mladimi

Mladim ne primanjkuje dobrih podjetniških zamisli. V želji, da bi jih uresničili, vse pogosteje stopajo na svojo podjetniško pot. Za ta korak pa potrebujejo določena podjetniška znanja in veščine, potrebujejo dolgotrajnejše mentorstvo in svetovanje. Spodbujanje podjetništva je eden izmed ukrepov Aktivne politike zaposlovanja v Sloveniji, ki omogoča zmanjšanje stopnje brezposelnosti najtežje zaposljivih skupin, v katere spadajo tudi mladi. Ukrepi, ki jih država izvaja, so subvencije za samozaposlitev, razne aktivnosti za spodbujanje podjetniške miselnosti in inovativnosti med mladimi. Za spodbujanje podjetništva med mladimi pa se ne zavzema le država, temveč sodelujejo tudi nekatera podjetja, ki na raznih konferencah predstavljajo programe, namenjene mladim podjetjem v zagonu, in ki podpirajo inovativnost ter podjetniško aktivnost mladih.

## 4.7 Kadrovske štipendije

Kadrovske štipendije razpisujejo in podeljujejo organizacije in delodajalci, da bi si v določenem času zagotovili ustrezno usposobljen kader. Čim več je razpisanih kadrovskih štipendij, tem manjša je bodoča stopnja brezposelnosti med mladimi. Število kadrovskih štipendij je v zadnjih dveh desetletjih močno upadlo. V obdobju 1990/1991 je bilo podeljenih okoli 31.000 kadrovskih štipendij. V obdobju 2006/2007 pa se je to število znižalo na približno 7.000. Vidimo, da podjetja ne podeljujejo več toliko kadrovskih štipendij, kot so jih nekdanj. Sedaj je več Zoisovih štipendij, namenjenih štipendiranju nadarjenih dijakov in študentov, z namenom dvigovanja izobrazbene ravni najsposobnejšega dela mladih. Tako bi si zagotovili hitrejšo in boljše zaposlitev. Zoisovih štipendij je bilo od leta 1995 dalje podeljenih več kot kadrovskih. V obdobju 2006/2007 je bilo le-teh podeljenih okoli 13.000 (Poklicna orientacija in štipendiranje, 2007). Z namenom povečati število kadrovskih štipendij je država uvedla zakon o štipendiranju. Ta naj bi deloval skozi sofinanciranje kadrovskih štipendij, ki jih podeljujejo delodajalci in nosilci regijskih štipendijskih shem ali lokalne skupnosti. S tem se želi vplivati na uskladitev ponudbe in povpraševanja po kadrih v posamezni regiji in na znižanje strukturne brezposelnosti med mladimi.

## Sklep

Tako za posameznika, kot tudi za celotno družbo je pomembno, da je stopnja brezposelnosti nizka. V diplomski nalogi sem opisala več vrst brezposelnosti, ki sem jih razdelila v dve skupini. V prvi skupini so opisane brezposelnosti glede na vzrok, v drugi pa glede na fleksibilnost na trgu dela. V Sloveniji uporabljamo dve metodi, s katerima merimo brezposelnost. Ti dve sta registrirana in anketna brezposelnosti.

Mladi v EU se razlikujejo od preostale delovne sile po določenih značilnostih. Njihove prednosti so, hitrejša prilagajanja spremembam in najnovejše znanje, ovira pa jih pomanjkanje delovnih izkušenj. Z analizo brezposelnosti med mladimi v EU sem prišla do ugotovitve, da so delovne izkušnje tiste, ki najbolj vplivajo na stopnjo brezposelnosti med

mladimi, saj je ta višja od skupne stopnje brezposelnosti, v vseh državah članicah EU. Kljub različnemu gibanju stopenj brezposelnosti med mladimi v preteklih letih opažam, da so se le-te v zadnjih dveh letih, v večini držav znižale (izjema je npr. Madžarska). Potrebno je izpostaviti stopnjo brezposelnosti mladih žensk, ki je v večini držav članic EU višja od stopnje brezposelnosti mladih moških (izjema sta npr. Irska in Danska), ne glede na to, da imajo ženske v povprečju višjo stopnjo izobrazbe od moških. Višjo stopnjo brezposelnosti žensk lahko pojasnimo s tem, da pogosteje izberejo smer študija, kjer je konkurenca velika. Drugi razlog pa je materinstvo

Pri analiziranju stopenj aktivnosti v Sloveniji sem ugotovila, da je stopnja aktivnosti med mladimi manjša od skupne stopnje aktivnosti. Obe stopnji sta se proti koncu devetdesetih let začeli zviševati. Opažam tudi, da je stopnja aktivnosti mladih žensk nižja od stopnje aktivnosti mladih moških. Manjšo aktivnost med mladimi ženskami pojasnimo z daljšo dobo izobraževanja in materinstvom. Nadalje sem ugotovila, da je tudi stopnja brezposelnosti med mladimi v Sloveniji padala. Mladi so v devetdesetih letih predstavljali velik del brezposelnih. Stopnja brezposelnosti mladih se je iz 36,6% v letu 1996, zmanjšala na 10,1% v letu 2007. Stopnja brezposelnosti med mladimi je bila lani dvakrat višja od skupne stopnje brezposelnosti. Slovenija tako ne odstopa od držav EU, kjer so stopnje brezposelnosti med mladimi tudi dvakrat ali trikrat večje od skupne stopnje. Stopnjo brezposelnosti med mladimi sem primerjala tudi s stopnjo brezposelnosti oseb, starih med 50 in 60 let. V primerjavi z njimi je stopnja brezposelnosti mladih nižja. Vzrok za visoko stopnjo brezposelnih starejših oseb so bili stečaji in prestrukturiranja podjetji v devetdesetih letih.

Pomemben faktor trga dela za mlade, je fleksibilnost. Najverjetneje je, da bodo mlade, ki vstopajo na trg dela, zajeli novi vzorci zaposlovanja, kot je zaposlitev za določen čas. Ugotovila sem, da je bilo med mladimi v letu 2007 kar dve tretjini takih, ki so se morali sprijazniti z zaposlitvijo za določen delovni čas. Kljub želji mladih, da se zaposlijo za nedoločen čas, je fleksibilnost dobrodošla, saj zmanjšuje stopnjo brezposelnosti med mladimi.

Vzrokov za spremembe v stopnji brezposelnosti mladih v Sloveniji je več. Pomemben vzrok so gospodarska gibanja. Ob nastopu recesije veliko število mladih izgubi delovno mesto, zaradi pogodb za določen čas. Obratno je v obdobju ekspanzije. Posledice, ki jih prinaša brezposelnost mladih so negativne in nezaželene. Z brezposelnostjo se pojavijo ekonomska in socialna izključenost, psihične težave ter stanovanjska problematika.

Z namenom zmanjšanja stopnje brezposelnosti mladih, izvaja Slovenija različne ukrepe. Menim, da bi morali še izboljšati sistem izobraževanja in ga približati potrebam podjetij ter mlade, že med študijem, vključiti v pridobivanje praktičnih izkušenj. Bolj bi morali spodbujati podjetništvo med mladimi in podeljevati več kadrovske štípendij, ki bi poskrbele za manjšo stopnjo brezposelnosti v prihodnje. Menim, da Slovenija s temi ukrepi lahko izboljša položaj mladih na trgu dela.

## Literatura in viri

1. *Aktivno prebivalstvo*. (2007). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Najdeno julija 2008 na spletnem naslovu [http://www.stat.si/prviobisk\\_prva\\_stran.asp](http://www.stat.si/prviobisk_prva_stran.asp).
2. Bučar, A. (2008). *Za bolj aktivno politiko na področju stanovanj za mlade*. Najdeno avgusta 2008 na spletnem naslovu <http://www.lids.si/si/arhiv/zapisi/919/detail.html>.
3. *Delo za mlade-blaginja za vse*. (2008, 24.-25. april). Brdo: Slovensko predsedstvo EU 2008. Najdeno junija 2008 na spletni strani [http://www.eu2008.si/si/News\\_and\\_Documents/Background\\_Information/April/0424EPS\\_CO\\_Konferenca\\_Mladi.pdf](http://www.eu2008.si/si/News_and_Documents/Background_Information/April/0424EPS_CO_Konferenca_Mladi.pdf).
4. *Employment in Europe*. (2007). Luksemburg: Office for Official Publications of the European Communities.
5. *Europe in figures*. (2008). Luksemburg: Office for Official Publications of the European Communities.
6. *European Economic Statistics*. (2008). Luksemburg: Office for Official Publications of the European Communities.
7. Festić, M., Mencinger, J., Romih, D., Brinar, B. & Sloftić, A. *Vključevanje mladih na trg dela*. Najdeno junija 2008 na spletnem naslovu <http://www.eipf.si/yepovzetek.pdf>.
8. Hrovatin, N. (2007). *Uvod v gospodarstvo*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
9. *Kazalniki socialne povezanosti 2004*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Najdeno avgusta 2008 na spletnem naslovu [http://www.stat.si/novica\\_prikazi](http://www.stat.si/novica_prikazi).
10. *Mere aktivnosti*. (2007). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Najdeno julija 2008 na spletnem naslovu [http://www.stat.si/letopis/index\\_vsebina.asp?poglavje=12&leto=2007&jezik=si](http://www.stat.si/letopis/index_vsebina.asp?poglavje=12&leto=2007&jezik=si).
11. Pirc, V. (2007, 03. marec). *Premladi in prestari*. *Mladina*, str. 30-32.
12. *Poklicna orientacija in štipendiranje*. (2007). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. Najdeno septembra 2008 na spletnem naslovu <http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp07/Slovenija/Slo/13-poklicna-orientacija.htm>.

13. *Program ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007-2013*. Najdeno septembra 2008 na spletnem naslovu [http://www.ess.gov.si/SLO/DEJAVNOST/Programi/apz\\_2007\\_2013.pdf](http://www.ess.gov.si/SLO/DEJAVNOST/Programi/apz_2007_2013.pdf).
14. Rapuš Pavel, J. (2007). Ranljivost mladih pri soočanju z brezposelnostjo. *Socialna pedagogika*, 9 (3), 329-360.
15. Repovž, Mija. (2006, 08. april). Osamljeni med trdnjavami strahov. *Sobotna priloga Dela*, str. 12.
16. *Rezultati raziskovanj* (2005). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
17. Romans, F. (2008). Population and social conditions Data in focus: *Labour Market*. Najdeno septembra 2008 na spletnem naslovu [http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY\\_OFFPUB/KS-QA-08-014/EN/KS-QA-08-014-EN.PDF](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-08-014/EN/KS-QA-08-014-EN.PDF)
18. Samuelson, P.A. & Nordhaus, W.D. (2002). *Ekonomija*. Ljubljana: GV.
19. Senjur, M. (2001). *Makroekonomija*. Maribor: MER Evrocenter.
20. Senjur, M. (2007, 17. april). Normalizacija fleksibilnosti dela. *Finance*. str.15.
21. Spruk, V. (2007). Interno gradivo. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje.
22. *Stopnje aktivnosti po starostnih skupinah in spolu*. (2007). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Najdeno julija 2008 na spletnem naslovu [http://www.stat.si/letopis/2007/12\\_07/12-10-07.htm?jezik=si](http://www.stat.si/letopis/2007/12_07/12-10-07.htm?jezik=si).
23. *Strukturne značilnosti registrirane brezposelnosti*. (2007). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Najdeno julija 2008 na spletnem naslovu <http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/StatističniPodatki/Kazalci/StrukturneZnačilnostiRegBP.htm>.
24. Svetlik, I. (1985). Brezposelnost in zaposlovanje. *Delavska enotnost*, 20-35.
25. Trbanc, M. (2007). Zaposljivost v Sloveniji: Analiza prehoda iz šol v zaposlitve: stanje, napovedi, primerjave. A. Kramberger, S. Pavlin. *Brezposelnost in poti mladih v zaposlitev* (str. 38-60). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
26. Trbanc, Martina. *Zaposlovanje in brezposelnost mladih*. Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani. Najdeno junija 2008 na spletnem naslovu <http://www.guidance-europe.org/country/SLOVENIA/KARIERA/karieraa/zaposlovanjetrbanc>.

27. Unemployment rate [*domača stran Eurostat*]. Najdeno junija 2008 na spletnem naslovu [http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?\\_pageid=1996,45323734&\\_dad=portal&\\_schema=PORTAL&screen=welcomeref&open=/&product=EUROIND\\_LM&depth=3](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,45323734&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=welcomeref&open=/&product=EUROIND_LM&depth=3).
28. *Youth Unemployment rate in european comparison*. Najdeno junija 2008 na spletnem naslovu [http://elis.bmwa.gv.at/Arbeitsmarkt/aminter\\_ALQJugendinter\\_Jahr\\_en.pdf](http://elis.bmwa.gv.at/Arbeitsmarkt/aminter_ALQJugendinter_Jahr_en.pdf).
29. *Živorajeni otroci, Slovenija 2007*. (2008, 30. junij). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Najdeno septembra 2008 na spletnem naslovu [http://www.stat.si/novica\\_prikazi.aspx?id=1718](http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=1718).

*Priloga 1: Stopnja brezposelnosti mladih v primerjavi s skupno stopnjo brezposelnosti v preostalih državah članicah EU, v letu 2007*

<b>Starost</b>	<b>15-24</b>			<b>15-74</b>		
<b>Spol</b>	<b>S</b>	<b>M</b>	<b>Ž</b>	<b>S</b>	<b>M</b>	<b>Ž</b>
Bolgarija	15,1	14,5	15,9	6,9	6,5	7,3
Češka	10,7	10,6	11,0	5,3	4,2	6,7
Nemčija	11,2	12,1	10,1	8,4	8,5	8,3
Estonija	10,0	12,1	7,1	4,7	5,4	3,9
Grčija	22,9	15,7	32,1	8,3	5,2	12,8
Španija	18,2	15,2	21,9	8,3	6,4	10,9
Ciper	9,8	10,4	9,2	3,9	3,4	4,6
Latvija	10,7	11,2	10,0	6,0	6,4	5,6
Luksemburg	17,5	16,3	19,6	4,1	3,6	4,7
Madžarska	18,0	17,6	18,6	7,4	7,1	7,7
Malta	13,1	15,0	10,8	6,4	5,8	7,6
Portugalska	16,6	13,5	20,3	8,0	6,6	9,6
Romunija	20,1	21,1	18,7	6,4	7,2	5,4
Slovenija	10,1	9,4	11,2	4,9	4,0	5,9
Finska	16,5	16,4	16,6	6,9	6,5	7,2

*Vir: Youth unemployment rate in european comparison 2008; European economic statistics, 2008*